

Rapport
Evaluatie
Uitvoeringsprogramma
Grondstoffenplan
gemeente Zaanstad

Dossiernummer: 22CC103
Tilburg, 15 september 2022

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Wijzigingen	4
3.	Milieurendement	4
3.1	Inzamelresultaat en hergebruik	4
3.2	Restafval	6
3.3	Gft en etensresten.....	7
3.4	Papier.....	8
3.5	Plastic, blik en drinkpakken.....	8
3.6	Glas	9
3.7	Textiel	9
3.8	Kca	10
3.9	Gescheiden grof afvalstromen	10
3.10	Besparing uitstoot CO2	11
4.	Service.....	12
4.1	Opzet en respons enquête.....	12
4.2	Typering respondenten	13
4.3	Inzameling herbruikbaar afval.....	14
4.4	Inzameling fijn restafval	16
4.5	Stellingen.....	18
4.6	Ideeën ter verbetering.....	19
4.7	Ervaringen HVC en gemeente	19
5.	Kosten	21
6.	Conclusies en advies.....	23
6.1	Conclusies per prestatiegebied	23
6.2	Samenvattende conclusies en advies	25

1. Inleiding

De gemeente Zaanstad heeft met HVC als uitvoerende partij de volgende maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma Grondstoffenplan geïmplementeerd:

1. Het invoeren van een nieuw inzamelsysteem dat het makkelijker maakt om grondstoffen aan huis in te zamelen en het aanbieden van restafval ontmoedigt.
2. Inzet van persoonlijke communicatie door bewonerscoaches voorafgaand aan, tijdens de realisatie en tijdens de eerste fase van oplevering van het nieuwe inzamelsysteem, naast alle reguliere communicatie (bewonersbrieven, website e.d.).
3. Het promoten van het wegbrengen van grof afval naar de afvalbrengstations door een betere service te verlenen aan de bewoners en het ophalen ervan ontmoedigen.

Evaluatie uitvoeringsprogramma Grondstoffenplan

In voorliggende rapportage bieden we inzicht in het effect van het Uitvoeringsprogramma Grondstoffenplan op de prestatiegebieden service, milieurendement en kosten. Meer concreet geven we antwoord op de volgende vragen:

1. Wat is het effect van de maatregelen op:
 - de hoeveelheid fijn en grof restafval in relatie tot de doelstelling uit het Grondstoffenplan: maximaal 100 kilogram restafval per inwoner;
 - de gescheiden ingezamelde hoeveelheden grondstoffen;
 - de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde grondstoffen;
 - de CO₂-uitstoot?
2. Wat kost het huidige inzamelsysteem en wat is de verwachting voor de toekomst met deze wijze van inzamelen?

3. Wat gaat goed en wat niet? Is er volgens de inzamelaar HVC en/ of de gemeente zelf ruimte voor verbetering van de huidige wijze van afvalinzameling en zo ja waar of hoe?
4. Wat vinden inwoners van de huidige wijze van inzamelen van restafval en de verschillende grondstoffen, hoe kan het volgens hen beter, hoe staan zij tegenover nascheiding en hoe beoordelen zij de communicatie vanuit de gemeente?

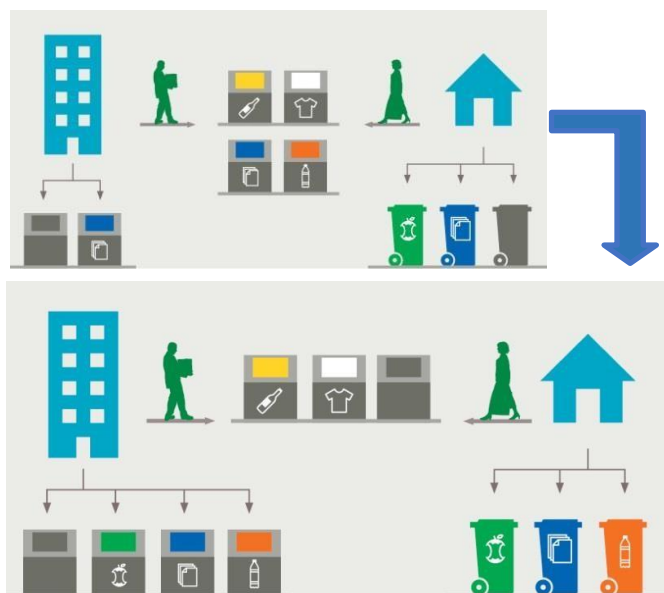
Lezen van tabellen en grafieken

Alle tabellen en grafieken zijn afkomstig uit een database. De cijfers zijn veelal weergegeven als afgeronde gehele getallen. Hoewel de cijfers achter de komma in het rapport niet zichtbaar zijn, wordt hier wel mee gerekend. Dit betekent dat bij een handmatige optelling van cijfers uit het rapport het totaal kan afwijken van het gepresenteerde getal.

2. Wijzigingen

In de periode 2018 tot en met 2021 zijn bijna alle wijken binnen Zaanstad overgegaan op een nieuwe manier van afval inzamelen.

- ◆ Glas, textiel en restafval kunnen alle inwoners kwijt in ondergrondse verzamelcontainers in de wijk.
- ◆ Inwoners woonachtig in de hoogbouw kunnen restafval ook kwijt in ondergrondse verzamelcontainers nabij hun woning. Hier hebben zij ook ondergrondse containers voor plastic verpakkingen, blik en drinkpakken, voor papier en voor groente-, fruit-, tuinafval en etensresten.
- ◆ Bewoners van de laagbouw hebben voor zowel de fractie plastic, blik en drinkpakken, als voor papier en gft en etensresten een minicontainer aan huis. Gft en etensresten wordt om de twee weken ingezameld, de fractie plastic, blik en drinkpakken en de fractie papier om de vier weken.

3. Milieurendement

Het beantwoorden van de vraag wat het effect is van de wijzigingen in de afvalinzameling op het milieurendement begint met het beeld in brengen van de ingezamelde hoeveelheden, alsmede de kwaliteit en de mate waarin verschillende herbruikbare afvalstromen gescheiden worden ingezameld. We vergelijken de inzamelcijfers 2021 (alle huishoudens zijn over op het nieuwe inzamelsysteem) met 2017 (het laatste jaar voordat Zaanstad is gestart met het gefaseerd introduceren van de nieuwe inzamelsystematiek).

In paragraaf 3.1 tonen we het totaalplaatje en in de daarop volgende paragrafen zoomen we in op de verschillende afvalstromen en als laatste tonen we de CO2-besparing die de verwerking van gescheiden ingezamelde afvalstromen oplevert in vergelijking tot de situatie dat deze als restafval zouden worden verbrand.

3.1 Inzamelresultaat en hergebruik

We maken onderscheid tussen fijn huishoudelijke afvalstromen (fijn restafval, gft en etensresten, papier, de fractie plastic, blik en drinkpakken, glas, textiel en het kca) en grof huishoudelijke afvalstromen zoals inwoners die kunnen aanbieden op het afvalbrengstation of aan huis wordt opgehaald. In tabel 1 zijn de inzamelresultaten 2017 tot en met 2021 met elkaar vergeleken. De hoeveelheden zijn uitgedrukt in kilogram per inwoner, om jaren met verschillende inwoneraantallen op een eerlijke wijze met elkaar te vergelijken. Ook is zo toetsing mogelijk met de doelstelling van maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar.

De ingezamelde hoeveelheid fijn restafval is in de periode 2017 tot en met 2021 gedaald van 240 kilogram per inwoner naar 194 kilogram in 2021. De hoeveelheid grof restafval (inclusief bouw- en sloopafval) per inwoner is gestegen van 33 naar 43 kilogram. Per saldo is de totale hoeveelheid restafval gedaald van 273 naar 237 kilogram per inwoner.

De daling van 36 kilogram per inwoner (13%) kan volledig worden verklaard door een toename van de gescheiden ingezamelde hoeveelheden (+70 kilogram per inwoner ten opzichte van 2017). Het percentage hergebruik (het gescheiden ingezamelde afval ten opzichte van de totale hoeveelheid afval) is gestegen met 11%. De cijfers zijn niet gecorrigeerd voor vervuiling van bepaalde afvalstromen die er tijdens het verwerkingsproces uit worden gehaald.

In 2021 komt de hoeveelheid restafval (totaal van fijn en grof) dan uit op 237 kilogram per inwoner en 52% hergebruik. Deze score ligt lager dan het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (202 kilogram restafval per inwoner en 61% hergebruik).

Hoeveelheden in kg per inwoner	2017	2018	2019	2020	2021	Verschil 2017 en 2021		CBS sterk stedelijk 2020*
fijn restafval	240	237	218	207	194	-46	-19%	169
gft en etensresten	51	53	58	68	67	+16	+31%	92
papier	37	37	38	42	41	+3	+9%	49
plastic, blik en drinkpakken	8	8	13	23	27	+19	+243%	24
glas	14	14	15	18	18	+4	+29%	22
textiel	1,7	3,8	4,2	4,5	4,2	+2,5	148%	5,0
kca	1,2	1,2	1,2	1,1	1,4	+0,2	+13%	1,5
overig gescheiden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0%	0,6
subtotaal fijn huishoudelijk afval	354	354	348	364	352	-1	0%	363
grof restafval incl. bouw- en sloofafval	33	41	37	40	43	+10	+31%	33
grof tuinafval	7	7	8	8	8	+1	+21%	21
puin	17	22	26	35	34	+17	+100%	30
hout	26	30	32	38	36	+10	+37%	33
overig gescheiden	27	31	27	24	24	-3	-11%	36
subtotaal grof huishoudelijk afval	110	132	130	146	145	+35	+32%	153
totaal restafval (fijn + grof restafval)	273	278	256	248	237	-36	-13%	202
totaal gescheiden	190	207	222	262	261	+70	+37%	314
totaal fijn en grof huishoudelijk afval	464	486	478	510	498	+34	+7%	516
Percentage hergebruik	41%	43%	47%	51%	52%	+11%		61%

* Cijfers CBS 2021 op dit niveau nog niet beschikbaar

Tabel 1 Inzamelresultaat en hergebruik 2017 tot en met 2021 (bron: HVC)

Nascheiding fijn en grof restafval

Naast de gescheiden inzameling van plastic, blik en drinkpakken haalt HVC via een voorscheidingsinstallatie (VSI) uit een deel van het **fijn restafval** uit Zaanstad nog plastic, blik en drinkpakken die inwoners niet gescheiden hebben aangeboden. Voorscheiding is in dit geval een andere naam voor nascheiding. Feitelijk wordt hetzelfde bedoeld. Het betreft fijn restafval dat naar verwachting nog veel plastic, blik en drinkpakken bevat (de verzamelcontainers nabij hoogbouw). Dit is 47% van al het ingezamelde fijn restafval.

Hoeveel plastic, blik en drankpakken specifiek uit het fijn restafval van Zaanstad gehaald worden is niet op dat niveau bekend. Het fijn restafval van meerdere gemeenten (ook van gemeenten die geen gescheiden inzameling hebben van plastic, blik en drinkpakken en waar dus per definitie veel plastic, blik en drinkpakken in zitten) gaat via de VSI. HVC kan derhalve alleen iets zeggen over het rendement van de VSI en niet over hoeveel plastic, blik en drankpakken uit het fijn restafval van Zaanstad worden gehaald. In 2021 is het rendement van de VSI gemiddeld per inwoner een hoeveelheid van 13 kilogram plastic, blik en drinkpakken.

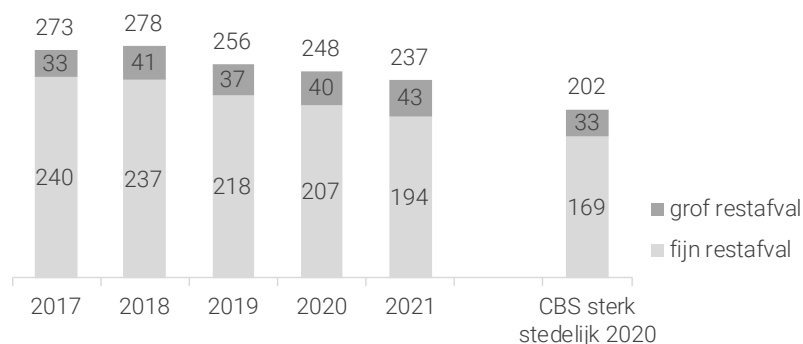
Al het ingezamelde **grof restafval** ondergaat nog een bewerkingsstap voordat het naar de verbrandingsoven gaat. Ook deze informatie is niet bekend op het niveau van Zaanstad. In 2021 is het rendement van de nascheidingsinstallatie voor grof restafval gemiddeld per inwoner een hoeveelheid van 13 kilogram herbruikbare materiaalstromen.

3.2 Restafval

Restafval bestaat uit fijn restafval en grof restafval. Fijn restafval is het afval dat inwoners aanbieden in de ondergrondse containers. Grof restafval kunnen inwoners inleveren op het afvalbrengstation of op afspraak aan huis laten ophalen.

Inzamelresultaat

- ◆ In 2021 is gemiddeld per inwoner 237 kilogram restafval ingezameld. Dit is 36 kilogram minder dan in 2017 (laatste jaar dat alle huishoudens nog op het oude inzamelsysteem zaten).
- ◆ Het inzamelresultaat in 2021 van gemiddeld 237 kilogram per inwoner ligt hoger dan het landelijk gemiddelde van vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (202 kilogram).
- ◆ 65% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft minder restafval dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 91 tot 345 kilogram per inwoner. 8% haalt de doelstelling van 100 kilogram per inwoner.

Figuur 1 Inzamelresultaat restafval in kg per inwoner

Samenstelling fijn restafval

Op het niveau van verschillende wijken worden jaarlijks sorteert analyses uitgevoerd van het fijn restafval om vast te stellen in welke mate verschillende afvalstromen die inwoners van Zaanstad gescheiden kunnen aanbieden nog in het fijn restafval voorkomen. In 2021 zijn deze analyses niet uitgevoerd. Het resultaat op dit niveau (uitgedrukt in gewichtsprocenten) is vertaald naar een resultaat op gemeentelijk niveau.

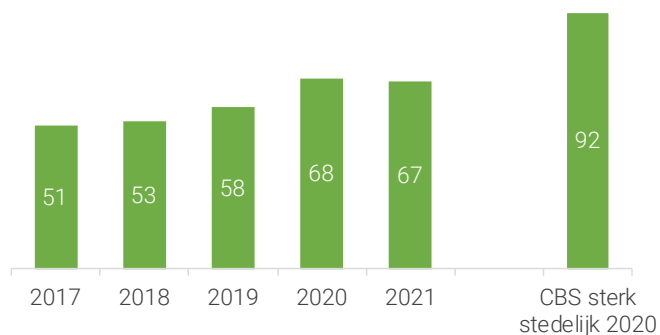
- ◆ De resultaten in de periode 2017 tot en met 2020 laten kleine verschillen zien.
- ◆ Het aandeel gft en etensresten neemt jaarlijks toe. Dit is vooral een toename van etensresten.
- ◆ Het aandeel overig herbruikbaar (puin, hout, elektrische apparaten, plastic en blik niet verpakkingen) neemt af, terwijl het aandeel echt restafval toeneemt.

Hoeveelheden in gewichtsprocenten	2017	2018	2019	2020
gft en etensresten	34%	37%	38%	40%
papier	9%	10%	11%	7%
plastic, blik en drinkpakken	13%	12%	11%	12%
glas	5%	3%	3%	4%
textiel	4%	4%	4%	5%
kca	0,1%	0,2%	0,3%	0,3%
overig herbruikbaar	14%	15%	8%	8%
echt restafval	20%	19%	24%	25%
totaal fijn restafval	100%	100%	100%	100%

Tabel 2 Samenstelling fijn restafval in kg per inwoner (bron: De AfvalSpiegel)

3.3 Gft en etensresten

- ◆ De ingezamelde hoeveelheid gft en etensresten is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 51 kilogram per inwoner naar 67 kilogram. In 2021 is 2,5% van het ingezamelde gft en etensresten in Zaanstad afgekeurd.
- ◆ Het inzamelresultaat ligt onder het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (92 kilogram per inwoner).
- ◆ 82% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer gft en etensresten ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 21 tot 159 kilogram per inwoner.

Figuur 2 Inzamelresultaat gft en etensresten in kg per inwoner

Op basis van de sorteeranalyses is bekend in welke mate gft en etensresten nog voorkomen in het fijn restafval. De gescheiden ingezamelde hoeveelheid gft en etensresten plus de gft en etensresten die nog voorkomen in het fijn restafval is het potentieel dat vrijkomt. Met deze informatie kunnen we berekenen hoeveel procent van alle gft en etensresten gescheiden worden ingezameld.

Tevens is een waardering gegeven van de inzamelrespons op basis van een vergelijking met resultaten in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten. Als referentie is gebruik gemaakt van de database van De AfvalSpiegel.

- ◆ In 2020 is 45% van het potentieel aan gft en etensresten gescheiden ingezameld. Dit is weliswaar 7% meer dan in 2017, maar is nog steeds een lage score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

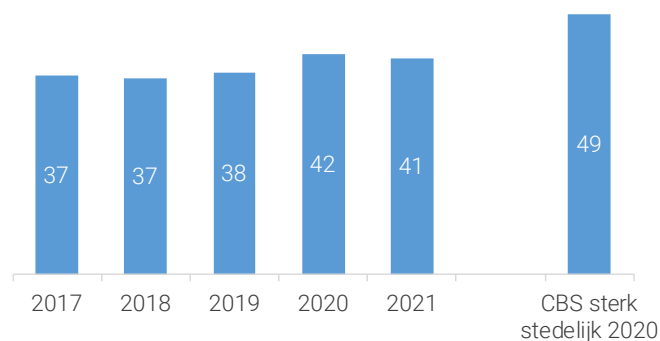
Hoeveelheden in kg per inwoner	gft en etensresten				
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	51	53	58	68	67
B. aanwezig in fijn restafval	82	89	83	83	nb
C. totaal potentieel (A+B)	133	141	141	151	nb
D. inzamelrespons (A/C)	38%	37%	41%	45%	nb
waardering inzamelrespons				laag	nb

nb = niet bekend

Tabel 3 Respons op de gescheiden inzameling van gft en etensresten

3.4 Papier

- De ingezamelde hoeveelheid papier is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 37 kilogram per inwoner naar 41 kilogram.
- Het inzamelresultaat ligt onder het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (49 kilogram per inwoner).
- 89% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer papier ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 29 tot 71 kilogram per inwoner.

Figuur 3 Inzamelresultaat papier in kg per inwoner

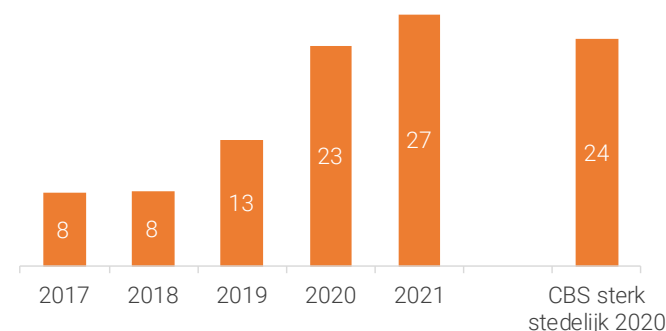
- In 2020 is 65% van het potentieel aan papier gescheiden ingezameld. Dit is 3% meer dan in 2017 en een normale score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

Hoeveelheden in kg per inwoner	papier				
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	37	37	38	42	41
B. aanwezig in fijn restafval	23	24	24	14	nb
C. totaal potentieel (A+B)	60	61	62	55	nb
D. inzamelrespons (A/C)	62%	61%	61%	75%	nb
waardering inzamelrespons	normaal				nb

Tabel 4 Respons op de gescheiden inzameling van papier

3.5 Plastic, blik en drinkpakken

- De ingezamelde hoeveelheid plastic, blik en drinkpakken is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 14 kilogram per inwoner naar 27 kilogram. In 2021 is 0,6% afgekeurd. HVC-breed is dit 1,6%.
- Het inzamelresultaat ligt boven het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (24 kilogram per inwoner).
- 43% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer plastic, blik en drinkpakken ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 6 tot 50 kilogram per inwoner.

Figuur 4 Inzamelresultaat plastic, blik en drinkpakken in kg per inwoner

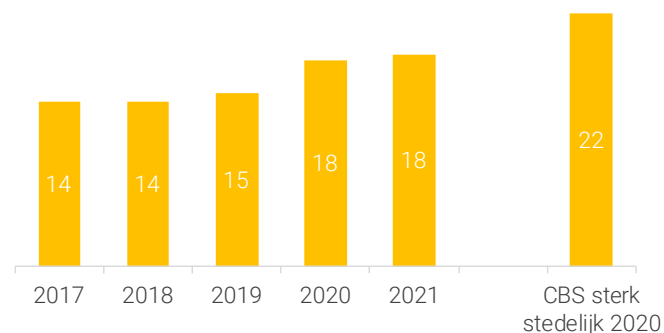
- In 2020 is 49% van het potentieel aan plastic, blik en drinkpakken gescheiden ingezameld. Dit is 30% meer dan in 2017, maar is nog steeds een lage score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

Hoeveelheden in kg per inwoner	plastic, blik en drinkpakken				
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	8	8	13	23	27
B. aanwezig in fijn restafval	32	29	23	24	nb
C. totaal potentieel (A+B)	40	37	37	48	nb
D. inzamelrespons (A/C)	19%	21%	36%	49%	nb
waardering inzamelrespons	laag				nb

Tabel 5 Respons op de gescheiden inzameling van plastic, blik en drinkpakken

3.6 Glas

- ◆ De ingezamelde hoeveelheid glas is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 14 kilogram per inwoner naar 18 kilogram.
- ◆ Het inzamelresultaat ligt onder het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (22 kilogram per inwoner).
- ◆ 83% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer glas ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 14 tot 38 kilogram per inwoner.

Figuur 5 Inzamelresultaat glas in kg per inwoner

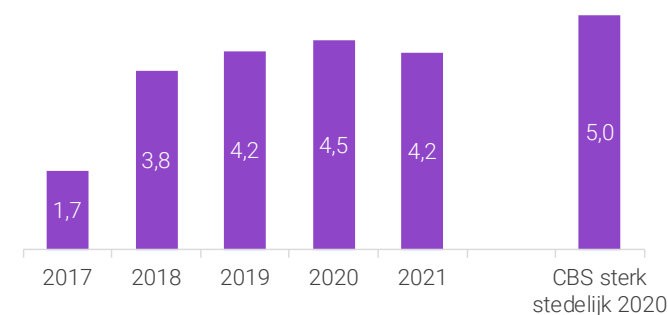
- ◆ In 2020 is 71% van het potentieel aan glas gescheiden ingezameld. Dit is 14% meer dan in 2017, maar is nog steeds een lage score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

Hoeveelheden in kg per inwoner glas					
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	14	14	15	18	18
B. aanwezig in fijn restafval	11	7	8	7	nb
C. totaal potentieel (A+B)	25	21	23	25	nb
D. inzamelrespons (A/C)	57%	69%	67%	71%	nb
waardering inzamelrespons				laag	nb

Tabel 6 Respons op de gescheiden inzameling van glas

3.7 Textiel

- ◆ De ingezamelde hoeveelheid textiel is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 1,7 kilogram per inwoner naar 4,2 kilogram. In 2021 is 17% afgekeurd (= ook landelijk gemiddelde).
- ◆ Het inzamelresultaat ligt onder het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (5,0 kilogram per inwoner).
- ◆ 62% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer textiel ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 0,8 tot 8,3 kilogram per inwoner.

Figuur 6 Inzamelresultaat textiel in kg per inwoner

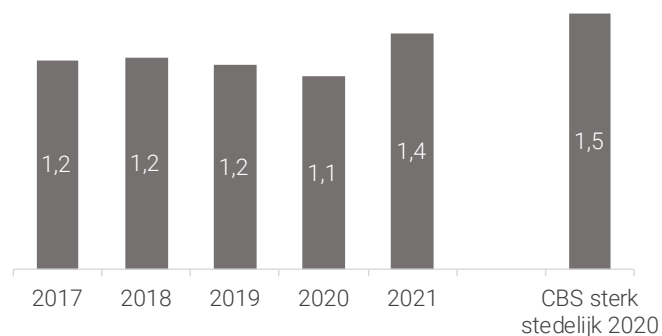
- ◆ In 2020 is 31% van het potentieel aan textiel gescheiden ingezameld. Dit is 15% meer dan in 2017, maar nog steeds een lage score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

Hoeveelheden in kg per inwoner textiel					
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	1,7	3,8	4,2	4,5	4,2
B. aanwezig in fijn restafval	9,1	9,6	8,4	10,1	nb
C. totaal potentieel (A+B)	10,8	13,4	12,6	14,5	nb
D. inzamelrespons (A/C)	16%	28%	33%	31%	nb
waardering inzamelrespons				laag	nb

Tabel 7 Respons op de gescheiden inzameling van textiel

3.8 Kca

- ◆ De ingezamelde hoeveelheid kca is in de periode 2017 tot en met 2021 gestegen van 1,2 kilogram per inwoner naar 1,4 kilogram.
- ◆ Het inzamelresultaat ligt onder het landelijk gemiddelde voor vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten (1,5 kilogram per inwoner).
- ◆ 57% van alle sterk stedelijke gemeenten heeft meer kca ingezameld dan Zaanstad. De scores lopen uiteen van 0,8 tot 3,0 kilogram per inwoner.

Figuur 7 Inzamelresultaat kca in kg per inwoner

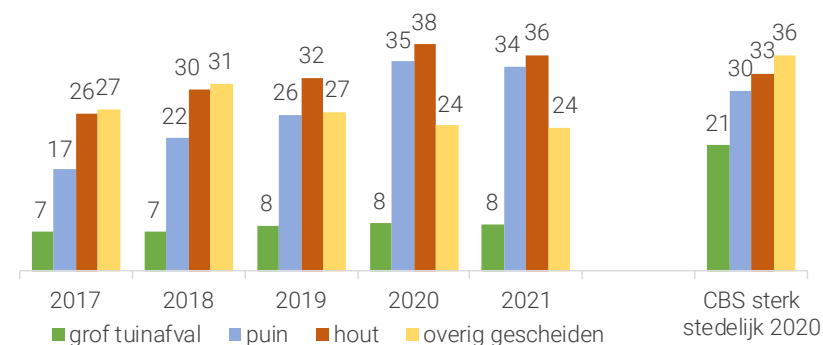
- ◆ In 2020 is 67% van het potentieel aan kca gescheiden ingezameld. Dit is lager dan in 2017 en een lage score ten opzichte van het gemiddelde resultaat in vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.

Hoeveelheden in kg per inwoner	kca				
jaar	2017	2018	2019	2020	2021
A. gescheiden ingezameld	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2
B. aanwezig in fijn restafval	0,2	0,2	0,2	0,6	nb
C. totaal potentieel (A+B)	1,4	1,4	1,4	1,7	nb
D. inzamelrespons (A/C)	86%	86%	86%	67%	nb
waardering inzamelrespons				laag	nb

Tabel 8 Respons op de gescheiden inzameling van kca

3.9 Gescheiden grof afvalstromen

- ◆ In 2021 zamelt Zaanstad meer puin en hout in dan in 2017.
- ◆ Het inzamelresultaat voor puin en hout ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde van vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten. Het inzamelresultaat voor grof tuin afval en overig gescheiden ligt juist lager.
- ◆ 85% van alle sterk stedelijke gemeenten zamelt meer grof tuinafval in dan Zaanstad. De inzamelscores lopen uiteen van 6 tot 75 kilogram per inwoner. 40% zamelt meer puin in dan Zaanstad (scores van 1 tot 105 kilogram) en 48% meer hout (scores van 10 tot 68 kilogram).

Figuur 8 Inzamelresultaat grof tuinafval, puin, hout en overig gescheiden in kg per inwoner

3.10 Besparing uitstoot CO2

De prestatie met betrekking tot de gescheiden inzameling van fijn huishoudelijk afval kan ook worden uitgedrukt in besparing op de uitstoot van CO2.

Op basis van kengetallen van Rijkswaterstaat Leefomgeving kan worden berekend hoeveel minder CO2-uitstoot de verwerking van gescheiden ingezamelde afvalstromen oplevert in vergelijking met de situatie waarin deze afvalstromen als restafval zouden worden verbrand. Deze berekening is gemaakt voor gft en etensresten, papier, glas, textiel en plastic verpakkingen.

Met het huidige inzamelresultaat van de gescheiden inzameling van deze afvalstromen wordt in Zaanstad (cijfers 2020) in totaal 26.639 ton CO2-uitstoot bespaard in vergelijking tot de situatie dat deze afvalstromen worden verbrand. Dit is 56% van alle CO2 opgeslagen in deze afvalstromen. In 2017 was dit een hoeveelheid van 16.874 ton of wel 43% van alle opgeslagen CO2.

in ton per jaar	A. CO2 besparing met huidige resultaat gescheiden inzameling		B.mogelijke CO2 besparing opgeslagen in fijn restafval		C.potentieel beschikbare CO2 besparing (= A + B)		D.Gerealiseerd percentage CO2 besparing t.o.v. potentieel (= A / C)	
	2017	2020	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Gft en etensresten	538	728	861	884	1.399	1.612	38%	45%
Papier en karton	11.620	13.091	7.000	4.366	18.619	17.457	62%	75%
Glas	715	910	541	371	1.256	1.281	57%	71%
Textiel	895	2.400	4.810	5.423	5.705	7.823	16%	31%
Plastic verpakkingen*	3.107	9.511	9.340	9.882	12.447	19.393	25%	49%
Totaal	16.874	26.639	22.551	20.927	39.425	47.566	43%	56%

* Inzamelresultaat gerekend incl. blik en drinkpakken

Tabel 9 Besparing op uitstoot CO2 in ton op jaarbasis

4. Service

Op basis van een enquête onder inwoners weten we wat zij vinden van de huidige wijze van inzamelen van restafval en de verschillende grondstoffen, hoe het volgens hen beter kan, hoe zij staan tegenover nascheiding en hoe zij de communicatie vanuit de gemeente beoordelen. Aanvullend zijn gesprekken gevoerd met de inzamelaar HVC en de gemeente over wat goed gaat en wat niet. We beantwoorden ook de vraag of HVC / gemeente zelf ruimte voor verbetering van de huidige wijze van afvalinzameling zien en zo ja waar of hoe?

4.1 Opzet en respons enquête

Uitgangspunt was dat alle inwoners (huishoudens/ adressen) de mogelijkheid moesten krijgen om hun mening te geven over de nieuwe wijze van afvalinzameling (koppelen aan motie "Gemeentebreed een bewonersonderzoek uit te voeren waarbij alle inwoners van Zaanstad gevraagd worden naar hun ervaringen met het afval scheiden, voorkeuren met betrekking tot de techniek (voor/na scheiden) in combinatie met kostenscenario's en deze input te betrekken bij de evaluatie van het grondstoffenplan."). De ervaringen in de hoogbouw zullen waarschijnlijk anders zijn dan in de laagbouw. Immers in de hoogbouw zijn de voorzieningen en de mogelijkheden voor afvalscheiding voor een deel anders dan in de laagbouw. Om hier een beeld van te krijgen zijn aparte enquêtes uitgezet in laagbouw en hoogbouw.

De AfvalSpiegel voerde in maart/ april 2022 het onderzoek uit. De enquête is op drie manieren bij inwoners van Zaanstad onder de aandacht gebracht:

1. Via een steekproef van 1.600 adressen in laagbouw en 1.600 adressen in hoogbouw. Zij konden de enquête zowel digitaal als op papier invullen.
2. Via het Zaanpanel, het digitale burgerpanel van Zaanstad.

3. Via een oproep op social media om ook andere inwoners van Zaanstad te laten meepraten. Via een algemene link op de website van de gemeente Zaanstad kon men dezelfde enquête invullen.

De vraag is in hoeverre de enquêteresultaten overeenkomen met de mening van de gehele populatie. Niet iedere inwoner van de gemeente Zaanstad heeft namelijk de enquête ingevuld. Hoe effectief de enquête is meten we aan de hand van de foutmarge. Hoe kleiner de foutmarge, hoe meer we op de resultaten kunnen vertrouwen. Hoe groter de foutmarge, hoe minder zeker het is dat we de mening van de totale populatie hebben. Op basis van het totaal aantal deelnemers ten opzichte van de totale populatie in Zaanstad (71.000 adressen) kunnen we de foutmarge berekenen. Daarnaast vergelijken we specifiek de laagbouw met de totale populatie in de laagbouw (45.000 adressen). De hoogbouw vergelijken we met de totale populatie in de hoogbouw (26.000 adressen).

Bij een betrouwbaarheidsniveau van 95% bedraagt de foutmarge per groep als volgt:

Totaal	3.199 respondenten	foutmarge +/- 1,73%
Waaronder laagbouw	2.406 respondenten	foutmarge +/- 1,94%
Waaronder hoogbouw	793 respondenten	foutmarge +/- 3,43%

Het betrouwbaarheidsniveau is de mate van onzekerheid die je wil toelaten. Een betrouwbaarheidsniveau van 95% betekent dat je voor 95% zeker weet dat het werkelijke resultaat binnen de foutmarge valt. Dus als 60% van alle respondenten kiest voor antwoord 'ja' dan weten we voor 95% zeker dat 58,3% tot 61,7% van de totale populatie antwoord 'ja' geeft.

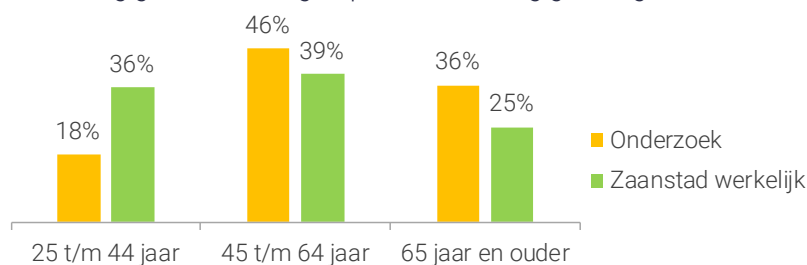
Op basis van het aantal deelnemers kunnen we per groep stellen dat de resultaten binnen acceptabele marges een betrouwbaar beeld geven van de werkelijkheid.

4.2 Typering respondentent

Op van basis van leeftijdsopbouw, grootte van het huishouden en woonplaats hebben we een beeld in hoeverre de groep respondenten een afspiegeling vormt van alle inwoners in Zaanstad.

Leeftijdsopbouw

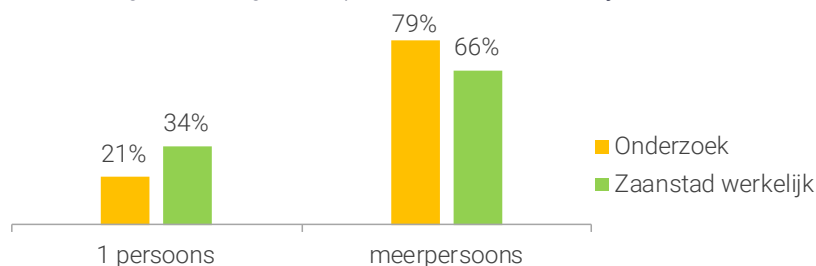
Binnen de totale groep respondenten (laagbouw plus hoogbouw samen) is de leeftijdscategorie 64 jaar en ouder oververtegenwoordigd ten opzichte van het werkelijke beeld in Zaanstad. De groep 25 tot en met 44 jaar is ondervertegenwoordigd. De groep onder 25 jaar is buiten beschouwing gelaten. Deze groep heeft vaak nog geen eigen huishouden.

Figuur 9 Leeftijdsopbouw

Grootte huishouden

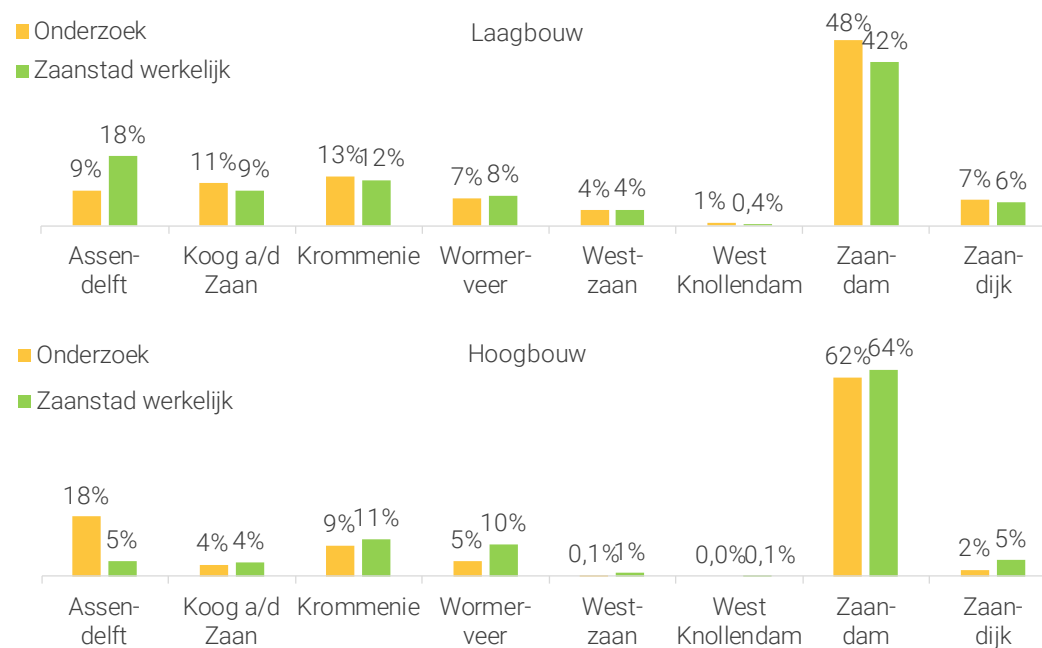
Binnen de totale groep respondenten zijn de 1 persoons huishoudens ondervertegenwoordigd ten opzichte van het werkelijke beeld.

Figuur 10 Grootte huishouden

Woonplaats

De verdeling van de groep respondenten uit de laagbouw over de verschillende kernen komt, uitgezonderd voor Assendelft, overeen met de werkelijke verdeling van de laagbouw. Dit geldt eveneens voor de hoogbouw, waarbij Assendelft hier juist oververtegenwoordigd is in de onderzoeksgroep.

Figuur 11 Woonplaats

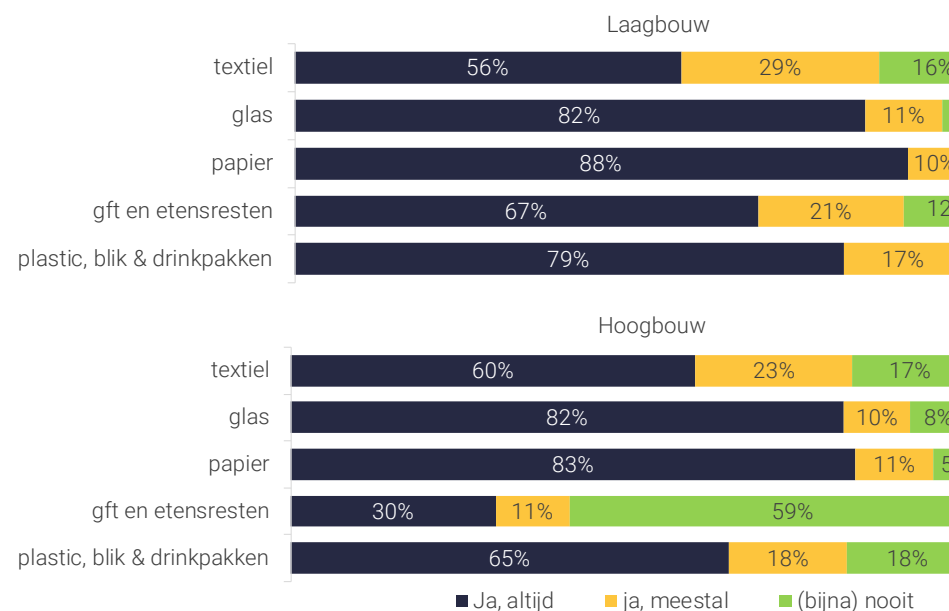
4.3 Inzameling herbruikbaar afval

Vragen zijn gesteld over plastic, blik en drinkpakken, gft en etensresten, papier, glas en textiel.

Scheidingsgedrag en scheidingsregel

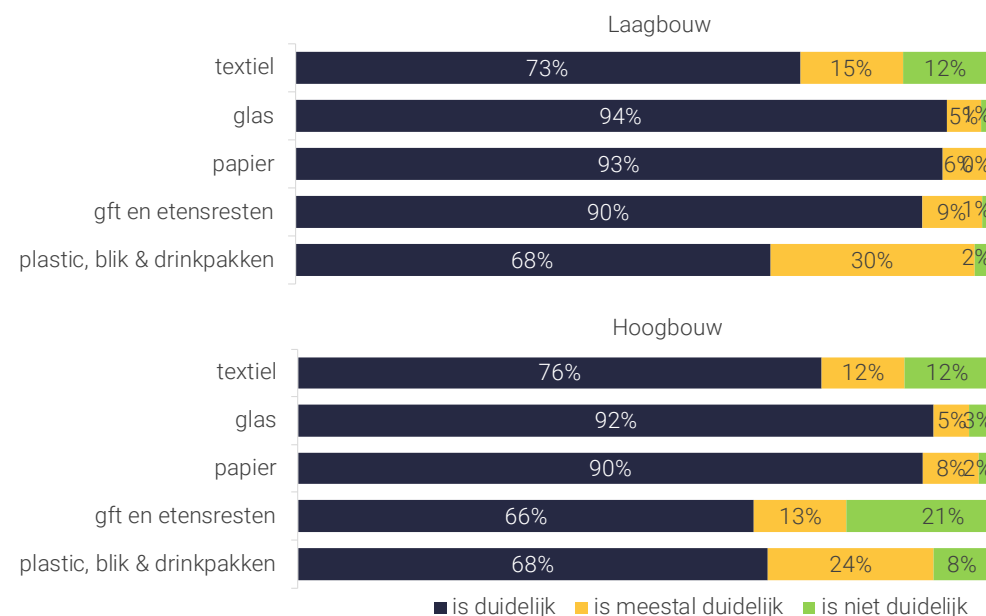
Vrijwel alle respondenten uit de laagbouw houden plastic, blik & drinkpakken (PBD), glas en het papier/karton altijd dan wel meestal gescheiden. Gft en etensresten en met name textiel scoren slechter.

Voor de hoogbouw liggen de percentages voor alle afvalsoorten, met uitzondering van textiel, lager. Uitschieter is de 58% die zegt gft en etensresten (bijna) nooit apart te houden. Hiervan geven de meeste respondenten aan dat zij geen mogelijkheid hebben om de gft en etensresten apart te houden.

Figuur 12 Houdt afvalsoort altijd gescheiden

De scheidingsregels zijn voor de meeste respondenten duidelijk. Ook hier liggen de cijfers in de hoogbouw lager als het om gft en etensresten. Zowel in laagbouw als hoogbouw is de scheidingsregel voor plastic, blik en drinkpakken voor 68% duidelijk. Voor de overige 32% is deze regel meestal of niet duidelijk.

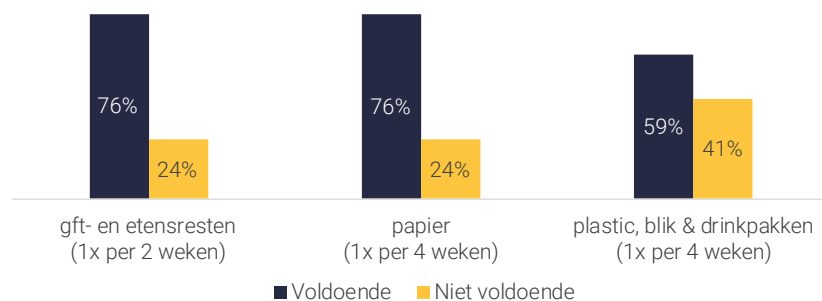

Figuur 13 Duidelijkheid scheidingsregels

Frequentie ophalen herbruikbare afvalsoorten

In de laagbouw hebben inwoners de beschikking over aparte minicontainers voor plastic, blik en drinkpakken, voor gft en etensresten en voor papier. De container voor gft en etensresten kunnen ze om de twee weken laten legen en de beide andere containers om de vier weken.

59% van de respondenten in de laagbouw vindt de inzamelfrequentie voor plastic, blik en drinkpakken voldoende. Voor gft en etensresten en voor papier geldt dit voor 76%.

Figuur 14 Tevredenheid frequentie inzameling

Rapportcijfer inzameling herbruikbare afvalsoorten

In de enquête konden inwoners in de vorm van een rapportcijfer aangeven wat zij vinden van de afvalinzameling in Zaanstad. Respondenten uit de hoogbouw geven over de gehele linie lagere cijfers dan de respondenten uit de laagbouw. In zowel laagbouw als hoogbouw geven de meeste respondenten een 8 of hoger, behalve voor gft en etensresten in de hoogbouw (de meeste respondenten geven een 5 of lager).

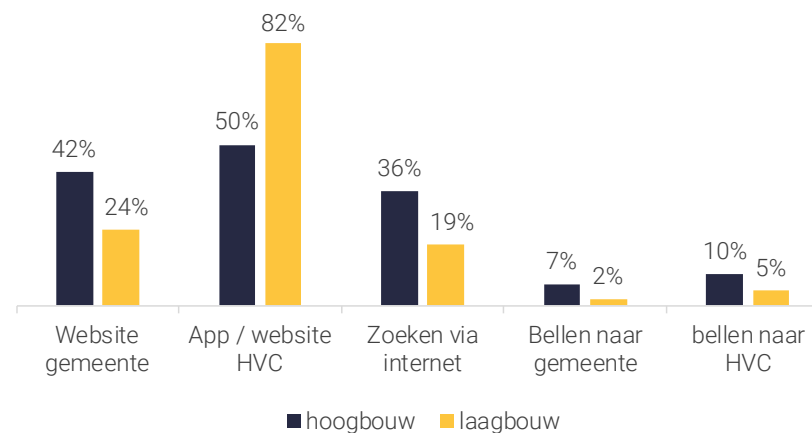
Laagbouw	Gemiddeld	5 of lager	6 of 7	8 of meer
plastic, blik & drinkpakken	7,9	9%	22%	70%
gft en etensresten	8,1	7%	19%	74%
papier	8,3	6%	17%	77%
glas	8,0	8%	22%	70%
textiel	7,5	14%	29%	56%
Hoogbouw	Gemiddeld	5 of lager	6 of 7	8 of meer
plastic, blik & drinkpakken	7,0	22%	27%	51%
gft en etensresten	5,4	48%	17%	35%
papier	7,5	16%	24%	60%
glas	7,7	14%	19%	67%
textiel	6,9	24%	26%	50%

Tabel 10 Rapportcijfers

Informatiekanalen

De meeste respondenten zoeken wel eens naar informatie over de afvalinzameling, 85% in de laagbouw en 66% in de hoogbouw.

In de laagbouw is de app/ website van HVC met 82% duidelijk favoriet. In de hoogbouw hebben respondenten een minder duidelijke voorkeur voor een bepaald informatiekanaal. Een deel van de respondenten in zowel laagbouw als hoogbouw geeft aan meerdere informatiekanalen te gebruiken.

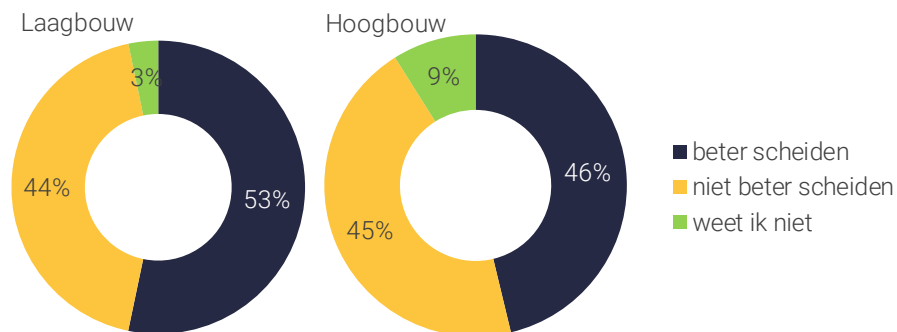

Omdat meerdere antwoorden mogelijk waren is het totaalpercentage voor zowel laagbouw als hoogbouw meer dan 100%.

Figuur 15 Informatiekanalen

Plastic, blik en drinkpakken beter gaan scheiden

53% van de respondenten uit de laagbouw geeft aan de plastic, blik en drinkpakken beter te scheiden dan vóór de verandering in de afvalinzameling. In de hoogbouw is dit een percentage van 46%.

Figuur 16 Plastic, blik en drinkpakken beter gaan scheiden

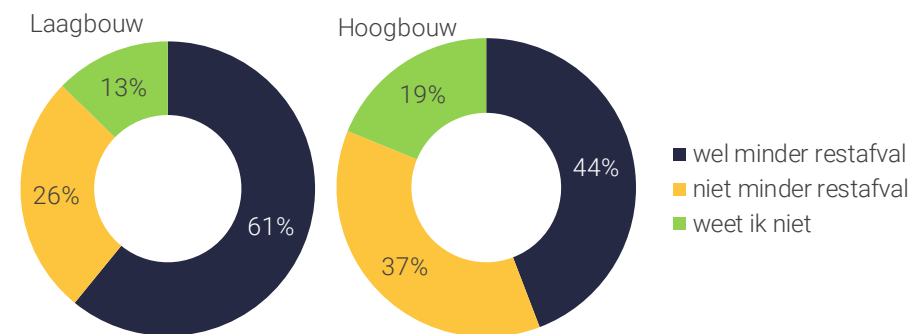
Gft en etensresten gaan scheiden in hoogbouw

Aan bewoners van de hoogbouw is de vraag gesteld of zij gft en etensresten zijn gaan scheiden na de verandering. 34% beantwoordt deze vraag bevestigend.

Van de groep die gft en etensresten niet apart houden noemen de meeste respondenten als reden dat zij ook nu deze afvalsoort nog niet gescheiden kunnen aanbieden. Een klein deel geeft aan het gft en etensresten niet apart te willen houden in verband met stankoverlast en/ of gebrek aan ruimte in huis.

4.4 Inzameling fijn restafval

61% van de respondenten in de laagbouw geeft aan minder restafval te hebben dan vóór de verandering in de afvalinzameling. In de hoogbouw is dit 44%.

Figuur 17 Minder restafval dan vóór verandering in de afvalinzameling

Rapportcijfer inzameling fijn restafval

Zowel de respondenten uit de hoogbouw als uit de laagbouw geven de inzameling van restafval gemiddeld een 6,9 als rapportcijfer. In beide groepen geeft 21% een 5 of lager.

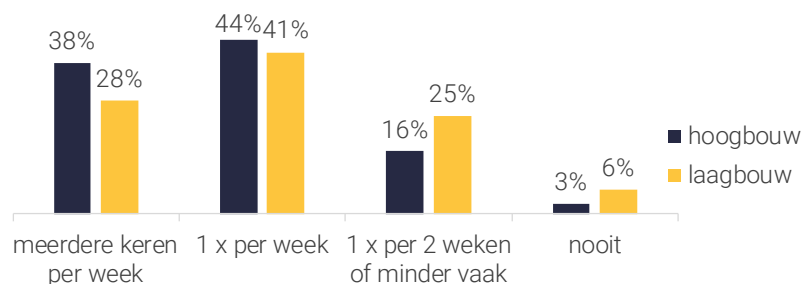
Vrijwel alle respondenten, zowel in laagbouw als hoogbouw, vinden het belangrijk om elk tijdstip van de dag het fijn restafval kwijt te kunnen.

Inzameling fijn restafval	Gemiddeld	5 of lager	6 of 7	8 of meer
Laagbouw	6,9	21%	31%	49%
Hoogbouw	6,9	21%	28%	51%

Tabel 11 Rapportcijfer inzameling restafval

Frequentie wegbrengen fijn restafval

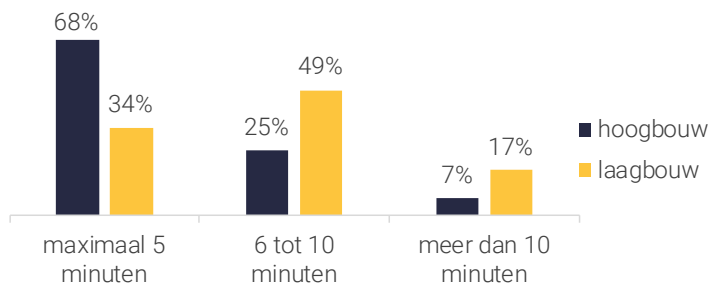
Gemiddeld genomen gaan respondenten uit de hoogbouw vaker met fijn restafval naar de ondergrondse container dan respondenten uit de laagbouw. De meeste respondenten (41% laagbouw en 44% hoogbouw) geven aan 1 keer per week fijn restafval naar de ondergrondse container te brengen. Een iets kleinere groep (28% laagbouw en 38% hoogbouw) doet dit meerdere keren per week.

Figuur 18 Frequentie wegbrengen fijn restafval

Loopafstand en tijdsbesteding wegbrengen fijn restafval

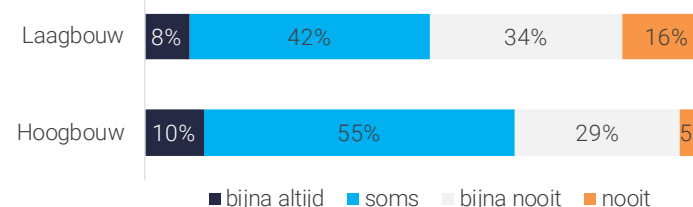
81 % van alle respondenten (totaal over laagbouw en hoogbouw) heeft geen problemen met de loopafstand. De meeste respondenten in de hoogbouw (68%) geven aan maximaal 5 minuten bezig te zijn met het wegbrengen van fijn restafval naar de container (heen en terug). In de laagbouw is dit een percentage van 34%.

Figuur 19 Tijdsbesteding wegbrengen fijn restafval

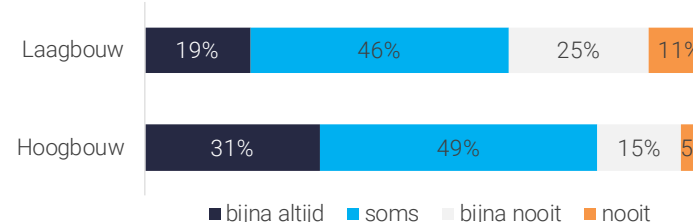
Kapotte of volle containers

Volgens bijna alle respondenten komt het soms of (bijna) nooit voor dat een container voor fijn restafval stuk of vol is wanneer ze afval willen aanbieden.

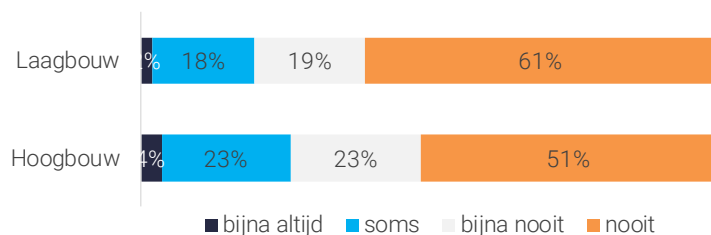
Figuur 20 Mate waarin het voorkomt dat een container stuk of vol is en men afval niet kwijt kan

Ook is gevraagd in hoeverre het daadwerkelijk voorkomt dat er afval naast de container staat. Volgens 81% van de respondenten in de laagbouw komt dit soms of (bijna) nooit voor. In de hoogbouw is dit een percentage van 69%. De meeste respondenten geven overigens aan dat ze zelf geen afval naast de container plaatsen wanneer blijkt dat de container stuk of vol is. Dit geldt ook voor de situatie waarin ze hun afvalpas zijn vergeten.

Figuur 21 Mate waarin het voorkomt dat er afval naast de container staat

De meeste respondenten (80% laagbouw en 74% hoogbouw) maken (bijna) nooit melding over afval dat naast de container staat.

Figuur 22 Melding maken over afval naast container

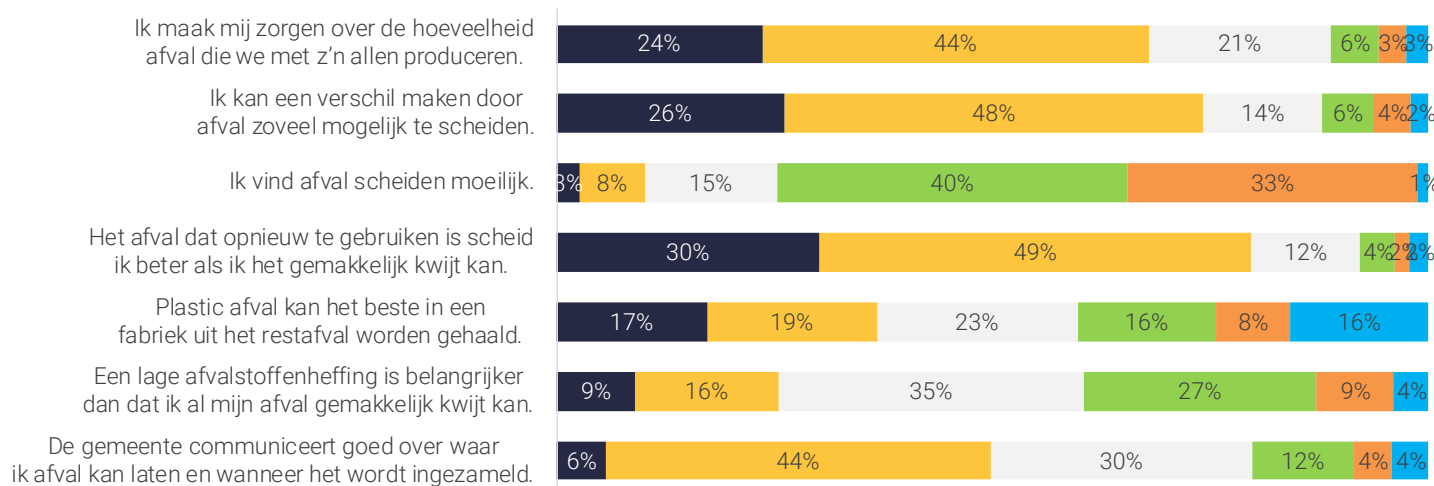
4.5 Stellingen

Aan inwoners zijn stellingen voorgelegd. De uitkomsten van de stellingen zeggen onder meer iets over de motivatie onder inwoners. De resultaten laten we zien totaal over alle respondenten.

- 68% van de respondenten is het (sterk) eens met de stelling dat ze zich zorgen maken over de hoeveelheid afval die we met z'n allen produceren. 74% is van mening dat ze zelf een verschil kunnen ma-

ken door afval zoveel mogelijk te scheiden. Een vrijwel zelfde percentage vindt afval scheiden ook niet moeilijk en geeft aan afval beter te scheiden als ze het gemakkelijk kwijt kunnen.

- Een bijdrage aan dat gemak kan zijn dat de gemeente goed communiceert over waar inwoners het afval kunnen laten en wanneer het wordt ingezameld. 50% is het (sterk) eens met de stelling dat de gemeente goed communiceert over waar inwoners het afval kunnen laten en wanneer het wordt ingezameld. 30% staat hier neutraal in en de overige respondenten zijn het oneens met de stelling of hebben hier geen mening over.
- 25% is het (sterk) eens met de stelling dat een lage afvalstoffenheffing belangrijker is dan dat ze al hun afval gemakkelijk kwijt kunnen. 35% staat hier neutraal in en de overige respondenten zijn het oneens met de stelling of hebben hier geen mening over.
- 36% is het (sterk) eens met de stelling dat plastic afval beter in een fabriek uit het restafval kan worden gehaald. Een relatief groot deel staat hier neutraal in of heeft geen mening (totaal 39%). Bij deze stelling zien we een duidelijk verschil in opvatting tussen respondenten uit de laagbouw en de hoogbouw. In de hoogbouw is 51% het (sterk) eens met deze stelling en in de laagbouw 35%.

Figuur 23 Stellingen

4.6 Ideeën ter verbetering

Tot slot van de enquête konden inwoners verbeterpunten en opmerkingen kwijt. 42% van alle respondenten heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Specifiek voor de respondenten die in de steekproef zaten zijn deze verbeterpunten en opmerkingen gecategoriseerd. In afnemende volgorde van aantal keren benoemd gaat het om de volgende verbeterpunten en opmerkingen.

Meer communiceren	Meer voorlichting over afval scheiden, wat waar moet en hoe de recycling in zijn werk gaat. Ook in combinatie met educatie voor kinderen.
Overlast en handhaving	meer handhaving op zwerfafval, bijplaatsingen en dumpingen.
Vaker inzamelen	Vaker inzamelen van fijn restafval, plastic, blik en drinkpakken, papier en gft en etensresten (in de zomermaanden). Ook gaat het over het vaker legen van de ondergrondse containers.
Meer ondergrondse containers in plaats van mini-containers	Meer ondergrondse containers en vaker legen. Geen plek voor minicontainers. Zorgen voor verloederd straatbeeld.
Loopafstand naar ondergrondse containers	Ondergrondse containers staan te ver weg.
Overlast ondergrondse containers	Ervaren overlast van zwerfafval, bijplaatsingen en dumpingen. Oorzaak: niet frequent genoeg legen ondergrondse containers.
Scheiden gft en etensresten	In hoogbouw gft en etensresten kunnen scheiden.
Overige opmerkingen	Verschillende opmerkingen over tevredenheid met huidig systeem, meer containers voor glas en textiel, luiercontainers en het gebruik van de afvalpas op meerdere containers.

4.7 Ervaringen HVC en gemeente

In algemene zin zijn zowel de gemeente Zaanstad als HVC tevreden met de inzamelsystematiek voor de fracties fijn restafval, gft en etensresten, plastic, blik en drinkpakken, papier, glas en textiel.

Bijplaatsingen

HVC zorgt voor de inzameling van huishoudelijk afval. Een aantal afvaltaken doet de gemeente ('Afval in één hand'). Dit zijn taken die een sterke relatie hebben met het onderhoud van de openbare ruimte. Het betreft onder andere het inzamelen van grof afval aan huis en het opruimen van bijplaatsingen en dumpingen.

HVC en de gemeente hebben afspraken gemaakt hoe om te gaan met bijplaatsingen en dumpingen bij ondergrondse containers in de openbare ruimte. In principe zijn bijplaatsingen voor HVC. Zijn het grote stukken die niet in de inwerpopening passen of is het veel in een grotere omtrek dan neemt de chauffeur van HVC contact op met de gemeente die het vervolgens ophaalt. Bijplaatsingen vinden overigens niet altijd en overal plaats. Bij de gemeente zijn een aantal locaties bekend waar structureel afval naast de containers wordt gezet, ongeacht voor welke afvalsoort die container is. Het probleem van bijplaatsingen doet zich veel voor in wijken of bij flats waar mensen wonen met een sociaal-economische achterstand. Het zijn steeds dezelfde locaties waar de gemeente ook niet direct een oplossing voor ziet.

Kwaliteitsinspecties

Elke maand voeren gemeente en HVC conform DVO gezamenlijk een kwaliteitsinspectie uit van 75 tot 100 ondergrondse containers. Bij deze inspecties staat gemiddeld zo'n 2% van de containers op vol. Bij 98% van de containers is er voor inwoners dus geen noodzaak om afval dat in de container past er naast te zetten. De containers voor gft en etensresten, plastic, blik en drinkpakken, papier, glas en textiel worden vijf dagen per week geleegd (niet in het weekend). De restafvalcontainers worden ook

op zaterdag geleegd. Problemen met de capaciteit doen zich dan ook vooral voor op zondag.

Het legen van de restafvalcontainers vindt thans nog plaats op basis van aantal klepopeningen. Het is de bedoeling om voor alle afvalsoorten te gaan legen op basis van vulgraad, maar dan niet langer op basis van klepopeningen, maar lasergestuurd. De vulgraadmeter wordt zo ingesteld dat HVC een melding krijgt als deze voor 80% zijn gevuld.

Kwaliteit gescheiden afvalsoorten

De gft en etensresten, het papier en de fractie plastic, blik en drinkpakken ingezameld met minicontainers in de laagbouw zijn van betere kwaliteit dan wat via de ondergrondse containers bij de hoogbouw wordt ingezameld, ondanks alle communicatie (in meerdere talen en met actiedagen bij flats).

De vraag is wat het effect is van het feit dat de ondergrondse restafvalcontainer op slot zit en alleen met een afvalpas te openen is en dat de containers voor alle andere afvalsoorten voor iedereen vrij toegankelijk zijn. Kan de kwaliteit van de gescheiden te houden afvalsoorten worden verbeterd door ook de restafvalcontainer van het slot te halen? Volgens de gemeente is deze vraag niet eenduidig met ja of nee te beantwoorden. Afval in de verkeerde container deponeren en ook afval naast de container plaatsen is een gedragsprobleem. Een deel van de inwoners wordt niet bereikt met communicatie of laat zich steeds minder gelegen liggen aan regels vanuit de overheid. Als communicatie niet werkt, dan zal meer handhaving moeten worden ingezet. Handhaving op afval is echter geen speerpunt binnen Zaanstad. En ook voor extra communicatie ontbreken de financiële middelen.

Inzameling grof afval

Sinds 2022 verzorgt de gemeente zelf de inzameling van grof afval aan huis. Bij de aanmelding geven inwoners aan wast voor afval ze hebben. In 95% van de gevallen gaat het aanbieden goed en conform de regels. Doen inwoners het niet goed, bijvoorbeeld door bouw- en sloopafval aan

te bieden (wat niet mag), dan stopt de gemeente een flyer in de brievenbus met uitleg van de spelregels. In wijken waar veel afval naast de ondergrondse containers wordt geplaatst, zijn er minder meldingen voor het laten ophalen van grof afval.

Niet gebruiken minicontainers

Er zijn ook bewoners van de laagbouw die de minicontainers voor de verschillende afvalsoorten niet willen gebruiken. Men wil ze niet of heeft er geen ruimte voor. Deze containers laat men continu op straat staan. Voor de gemeente de afweging of men de containers ophaalt of juist laat staan. Laten staan leidt tot verrommeling/ vervuiling van de openbare ruimte zorgt soms voor gevaarlijke situaties. Anderzijds direct ophalen van de containers legitimeert het gedrag van deze bewoners. De gemeente laat de containers nu nog een inzamelronde staan. Hebben bewoners ze niet binnengehaald, dan haalt de gemeente de containers alsnog op.

Uitzonderingswijken

Er zijn ook wijken die als uitzondering kunnen worden gezien, zoals bijvoorbeeld Poelenburg, binnenstad en Saendelft.

In Poelenburg is vanuit het verleden (overvolle inpandige containers) de situatie ontstaan dat de gemeente vijf dagen per week grof afval ophaalt.

Een deel van de bewoners in de binnenstad heeft vier minicontainers aan huis voor verschillende afvalsoorten waar ze eigenlijk geen plek voor hebben. Deze containers staan nu voor de woning. De vraag is of deze situatie gewenst is.

In mei 2020 is in de wijk Saendelft gestart met een proef om op een andere manier dan in de rest van Zaanstad afval in te zamelen. Binnen de wijk was namelijk veel verzet tegen inzameling via minicontainers. Naast ondergrondse restafvalcontainers zijn verspreid in deze wijk ondergrondse containers geplaatst voor de gft en etensresten, het papier en de fractie plastic, blik en drinkpakken. Daarnaast hielden huishoudens

die dat wilden de mogelijkheid om deze grondstoffen via minicontainers aan te bieden. Feitelijk draaiden er daardoor twee systemen in deze wijk. Inmiddels zijn de minicontainers voor papier en de fractie plastic, blik en drinkpakken ingenomen. In totaal hebben circa 300 huishoudens nog een minicontainer voor gft en etensresten. Nieuwe huishoudens hebben deze mogelijkheid niet meer.

Een grote meerderheid van de inwoners is tevreden met dit 'andere systeem'. De afvalinzameling in Saendelft is echter kwetsbaarder en duurder dan in de rest van Zaanstad. Kwetsbaarder omdat er hoge eisen worden gesteld aan de kwaliteit van zowel de gft en etensresten en de fractie plastic, blik en drinkpakken. Eisen waaraan vaak niet voldaan wordt. Dat is een van de redenen waarom het systeem ook duurder is. Er is meer aanbod van restafval, HVC moet de restafvalcontainers vaker legen en de gft en etensresten en de fractie plastic, blik en drinkpakken moeten ook vanwege de grote mate van vervuiling vaak als restafval worden afgevoerd.

In het najaar van 2022 start in Saendelft een nieuwe communicatiecampagne. Doel is om meer mensen in Saendelft te bewegen om een pas voor gebruik van de ondergrondse containers voor gft en etensresten aan te schaffen en te activeren. Daarnaast krijgen inwoners biozakjes die wel in de container mogen. Tevens vindt er intensieve (online en off-line, bijvoorbeeld via afvalcoaches) communicatie plaats over wat in welke container mag.

5. Kosten

Voor het prestatiegebied kosten is gekeken naar de ontwikkeling van de hoogte van de afvalstoffenheffing.

In Zaanstad betaalt elk huishouden hetzelfde tarief afvalstoffenheffing. In 2022 ligt het tarief 20,5% hoger dan in 217 (laatste jaar voor de start van het nieuwe inzamelen). De grootste stijging ten opzichte van het voorgaande jaar heeft plaatsgevonden in 2021. In 2020 heeft de gemeente Zaanstad voor de periode 2020-2026 een nieuwe DVO afgesloten met HVC. Dit heeft consequenties gehad voor de hoogte van het tarief afvalstoffenheffing. Verderop in de tekst is een nadere toelichting opgenomen over de berekeningen van de tarieven 2021 en 2022.

Gemiddeld in Nederland betaalt een huishouden in 2022 34,9% meer afvalstoffenheffing dan in 2017 (€ 317 versus € 235). De grootste stijging ten opzichte van het voorgaande jaar heeft plaatsgevonden in 2020 en 2021. Voor gemeenten met een onderscheid in eenpersoons- en meerpersoons huishoudens en gemeenten met diftar of anderszins heeft Rijkswaterstaat/ Coelo een omrekening gemaakt naar 1 gewogen gemiddeld tarief. Deze tarieven per gemeente zijn op basis van het aantal huishoudens per gemeente doorgerekend naar een gewogen gemiddelde voor Nederland.

jaar	Zaanstad		Landelijk*	Tabel 12 Afvalstoffenheffing Zaanstad 2017 – 2022 in vergelijking met stijging gemiddelde heffing in Nederland
	Tarief afvalstoffenheffing	Verskil t.o.v. voorgaande jaar	Verskil t.o.v. voorgaande jaar	
2017	€ 281,09			
2018	€ 286,09	+1,8%	-1,0%	
2019	€ 286,09	+0,0%	+5,1%	
2020	€ 301,54	+5,4%	+8,0%	
2021	€ 337,00	+11,8%	+8,8%	
2022	€ 338,69	+0,5%	+3,2%	

* Gemiddeld. Bron: Rijkswaterstaat en Coelo

Berekening tarief 2021 Zaanstad

In de berekening van het tarief afvalstoffenheffing 2021 van Zaanstad is rekening gehouden met de hieronder benoemde effecten van de nieuwe DVO (bron: begroting 2021). Per saldo hebben deze effecten geleid tot een stijging van het tarief ten opzichte van 2020 met afgerond € 35,46 (11,8%).

- Stijging kosten van inzameling (hoge service) en verwerking als gevolg van lagere opbrengsten op de grondstoffenmarkt en het relatief lage scheidingspercentage van restafval.
- In tegenstelling tot de vorige DVO worden de verwerkingskosten aan de gemeente doorbelast op basis van werkelijk gemaakte kosten. Hiermee is de gemeente risicodragend geworden voor de voor- en nadelen op de verwerkingskosten. Voor de tariefberekening is op de geraamde jaarlijkse verwerkingskosten rekening gehouden met een risico van 15%. In de egalisatievoorziening is dit bedrag gereserveerd om een eventuele tegenvaller op te vangen. Gekozen is voor een licht vertraagde opbouw van de benodigde voorziening.
- In 2020 is vanuit het Rijk het tarief op het verbranden van restafval verhoogd. Deze stijging was niet voorzien in het tarief 2020. Doordat als gevolg van het nieuwe inzamelen er minder restafval naar de verbranding gaat kan de stijging worden opgevangen binnen het tarief. Voor het tarief 2021 is het rijksbelastingtarief 2020 gehanteerd verhoogd met de door de gemeente gehanteerde prijsindex.
- De extra kosten voor afvalinzameling in relatie tot Pact Poelenburg worden vanaf 2021 gedekt door een verhoging van de afvalstoffenheffing.
- Binnen de afvalstoffenheffing wordt rekening gehouden met lasten voor kwijtscheldingen en dubieuze debiteuren. De nieuwe DVO met HVC en de inzaamkosten in relatie tot Pact Poelenburg hebben een substantieel kostenverhogend effect wat leidt tot een hogere afval-

stoffenheffing. Dit betekent automatisch dat de lasten voor kwijtschelding en dubieuze debiteuren ook toenemen. Er is immers sprake van een hogere heffing.

Berekening tarief 2022 Zaanstad

In de berekening van het tarief afvalstoffenheffing 2022 is uitgegaan van de hieronder benoemde effecten (bron: begroting 2022). Per saldo hebben deze effecten geleid tot een stijging van het tarief ten opzichte van 2021 met afgerond € 1,69 (0,5%). Deze stijging is minder dan de gehanteerde prijsindex van 1,4%.

- Kostentoeename als gevolg van loon- en prijsstijgingen.
- Afname inzaamkosten en algemene kosten. Doordat de gemeente de betonputten van de ondergrondse containers van HVC overneemt nemen de kosten voor rente en afschrijving toe. Als tegenhanger worden deze kosten nu niet meer door HVC doorbelast via de DVO. Per saldo ontstaat door lagere rentelasten een minimaal voordeel.
- De extra inzaamlronde voor gft en etensresten in de zomermaanden is niet meer opgenomen wat tot een besparing zou leiden. Door een vertraagde communicatie is het onwenselijk gebleken om in 2021 te stoppen, waardoor deze besparing niet is gerealiseerd. In 2022 wordt deze besparing alsnog gerealiseerd en in de tariefberekening meegenomen.
- Een toename van tonnages restafval en grondstoffen door groei van de gemeente, corona (verschuiving van bedrijfsafval naar huishoudelijk afval) en minder seizoensgebonden trends zoals de zomervakantie in combinatie met stijgende verwerkingstarieven voor restafval en grondstoffen zorgen voor een toename van de verwerkingskosten. In het tarief 2021 was geen rekening gehouden met het corona-effect.

- Doordat er mee tonnages plastic, blik en drinkpakken worden ingezameld ontstaat per saldo (vergoeding vanuit het Afvalfonds versus lasten) een voordeel. De vergoeding vanuit het Afvalfonds voor de nascheiding van het fijn restafval wordt doorbetaald aan HVC.
- De neerwaartse trend in aantal kwijtscheldingen in de realisatie ten opzichte van de begroting maakt dat de kosten kwijtschelding naar beneden zijn bijgesteld.
- Voor het tarief 2022 is het rijksbelastingtarief op het verbranden van restafval 2021 gehanteerd verhoogd met de door de gemeente gehanteerde prijsindex.
- Met de nieuwe DVO met HVC is de gemeente risicodragend geworden voor de voor- en nadelen op de verwerkingskosten. Evenals bij de berekening van het tarief 2021 wordt pp de geraamde jaarlijkse verwerkingskosten rekening gehouden met een risico van 15%. In de egalisatievoorziening wordt hier rekening mee gehouden.

6. Conclusies en advies

In dit hoofdstuk formuleren we conclusies per prestatiegebied (milieurendement, service en kosten) en komen tot samenvattende conclusies en advies.

6.1 Conclusies per prestatiegebied

In de periode 2018 tot en met 2021 zijn bijna alle wijken binnen de gemeente Zaanstad overgegaan op een nieuwe manier van afval inzamelen.

Milieurendement

1. De nieuwe manier van inzamelen heeft geleid tot een daling van de totale hoeveelheid restafval van 273 kilogram per inwoner in 2017 (laatste jaar voor de start van het nieuwe inzamelen) naar 237 kilogram per inwoner in 2021. Het fijn restafval aangeboden in de ondergrondse verzamelcontainers is met 46 kilogram gedaald. Het grof restafval aangeboden op de afvalbrengstations of op afroep ingezameld aan huis is met 10 kilogram gestegen. De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner is nog ver buiten bereik.
2. De daling met 36 kilogram restafval per inwoner in 2021 ten opzichte van 2017 kan vrijwel volledig worden verklaard door een toename van de gescheiden ingezamelde hoeveelheden van met name gft en etensresten, plastic, blik en drinkpakken, puin en hout (totaal +70 kilogram per inwoner).
3. De ingezamelde hoeveelheid restafval in 2021 ligt hoger dan het landelijk gemiddelde van vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten en het percentage hergebruik is lager. De respons op de gescheiden inzameling van gft en etensresten, plastic, blik en drinkpakken, glas en textiel is laag. De responscore voor papier en kca is normaal.

4. Met het huidige inzamelresultaat wordt in Zaanstad in totaal 26.639 ton CO₂-uitstoot bespaard in vergelijking tot de situatie dat deze afvalstromen worden verbrand. In 2017 was dit een besparing van 16.874 ton CO₂-uitstoot

Service

5. Bewoners van de laagbouw zijn tevreden met de inzamelwijze voor de verschillende afvalsoorten. Dit komt tot uitdrukking in rapportcijfers. Verbijzonderd naar de belangrijkste afvalstromen zijn de gemiddelde rapportcijfers als volgt: fijn restafval 6,9, gft en etensresten 8,1, papier 8,3, glas 8,0 en textiel 7,5. In de hoogbouw ligt de tevredenheid over de gehele linie lager: fijn restafval 6,9, gft en etensresten 5,4, papier 7,5, glas 7,7 en textiel 6,9. Dit zijn hoge scores in vergelijking tot andere vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten.
6. De scheidingsregels voor glas en papier zijn voor iedereen duidelijk. In de laagbouw geldt dit ook voor gft en etensresten. De scheidingsregels voor textiel, plastic, blik en drinkpakken en gft en etensresten in de hoogbouw zijn niet voor iedereen altijd duidelijk of zelfs onduidelijk.
7. In zowel laagbouw als hoogbouw is ongeveer de helft van de bewoners plastic, blik en drinkpakken beter gaan scheiden dan vóór de verandering in de afvalinzameling.
8. In een deel van de hoogbouw hebben bewoners de mogelijkheid gekregen om gft en etensresten gescheiden te kunnen aanbieden.
9. De meeste inwoners vinden de loopafstand naar de ondergrondse restafvalcontainer geen probleem. Bijna iedereen is ook van mening dat mensen hun afval netjes in de container deponeren en niet afval bijplaatsen als ze bijvoorbeeld de afvalpas zijn vergeten of wanneer de container niet bruikbaar is vanwege een storing of omdat deze vol is.

10. Iets meer dan de helft van de bewoners van de laagbouw vindt de inzamelrequentie voor plastic, blik en drinkpakken (1 keer per 4 weken) voldoende. Voor gft en etensresten (1 keer per 2 weken) en voor papier (1 keer per 4 weken) geldt dit voor driekwart.
11. Zowel de inwoners als de medewerkers van HVC geven aan dat de gemeente meer en actiever moet communiceren over de afvalinzameling.
12. De uitzonderingswijken leiden tot meer kosten. Een zo veel mogelijk uniform systeem wenselijk is.

Kosten

13. In 2020 heeft de gemeente Zaanstad voor de periode 2020-2026 een nieuwe DVO afgesloten met HVC. Dit heeft consequenties gehad voor de hoogte van het tarief afvalstoffenheffing. Belangrijkste wijziging is dat in tegenstelling tot de vorige DVO de verwerkingskosten aan de gemeente worden doorbelast op basis van werkelijk gemaakte kosten. Hiermee is de gemeente risicodragend geworden voor de voor- en nadelen op de verwerkingskosten.
14. De financiële gevolgen van de stijgende afvalverwijderingskosten zijn in de afgelopen 10 jaar slechts voor een klein deel aan Zaanstad doorberekend. Dit komt door het all-in tarief in DVO 2010 tegenover de opgave die de gemeente aan HVC had meegegeven om haar bedrijfsvoering in fasen efficiënter in te richten.
15. In 2022 ligt het tarief afvalstoffenheffing in Zaanstad 20,5% hoger dan in 2017 (laatste jaar voor de start van het nieuwe inzamelen). Gemiddeld landelijk is de stijging over deze periode 34,9%.

6.2 Samenvattende conclusies en advies

De nieuwe manier van inzamelen heeft geleid tot minder kilo's restafval en meer kilo's aan gescheiden ingezamelde grondstoffen. In de groep van vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten behoort Zaanstad voor vrijwel alle grondstoffen (uitgezonderd voor plastic, blik en drinkpakken) tot de groep gemeenten die onder de middenmoot zit.

De meeste bewoners in zowel laagbouw als hoogbouw zijn tevreden met de inzamelvoorzieningen en waarderen dit met goede rapportcijfers. Wel is de communicatie over de afvalinzameling voor verbetering vatbaar. Een deel van de inwoners vraagt om meer en betere voorlichting, zowel over (het gebruik van) de voorzieningen als over de scheidingsregels.

Vrijwel alle inwoners vinden dat de meeste mensen hun afval netjes in de ondergrondse container doen. Toch zijn er locaties waar structureel afval wordt bijgeplaatst.

Omdat binnen de nieuwe DVO met HVC de verwerkingskosten aan de gemeente worden doorbelast op basis van werkelijk gemaakte kosten heeft meer gescheiden inzameling van grondstoffen en bijgevolg minder restafval direct effect op de hoogte van de afvalstoffenheffing.

Advies

Om de doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner te kunnen halen zijn in Zaanstad nog extra stappen nodig. De vraag is echter ook of deze doelstelling realistisch is voor een gemeente zoals Zaanstad. Kijken we naar de groep van vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten, dan zien we dat 8% de doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner haalt (tussen de 90 en 100 kilogram). Het betreft gemeenten die werken met een financiële prikkel in de vorm van een recycletarief. Er zijn echter ook vergelijkbare gemeenten met een recycletarief die de doelstelling niet halen.

We onderscheiden vier mogelijke maatregelen om te komen tot meer gescheiden inzameling van grondstoffen (en wellicht betere kwaliteit) en

minder restafval. Zo is maatregel 1 gemakkelijk te implementeren en maatregel 3 betekent een politieke keuze voor het principe 'de vervuiler betaalt'.

1. Terugdringen van de hoeveelheid grof restafval. Het laten betalen voor de ophaalservice van grof huishoudelijk stimuleert inwoners om meer gebruik te maken van de afvalbrengstations waar het afval in meerdere stromen gescheiden kan worden aangeboden.
2. Het extra inzetten op communicatie over de inzamelvoorzieningen en de scheidingsregels als stimulans voor inwoners om afval nog beter te scheiden. Winst is vooral nog te halen bij gft en etensresten, meer specifiek al het voedsel dat nu nog in het restafval terechtkomt en thuishoort in de container voor gft en etensresten.
3. Introductie van de systematiek waarbij inwoners naast een vastrechtbedrag betalen per inworp van een zak in de ondergrondse restafvalcontainer. Vergelijkbare sterk stedelijke gemeenten die minder restafval hebben dan Zaanstad hanteren vrijwel allemaal dit systeem van recycletarief of maken gebruik van een tariefzak. Dit laatste is voor Zaanstad echter geen optie gelet op de arbeidsbelasting en verrommeling van het straatbeeld.
4. De kwaliteit van de gescheiden ingezamelde afvalstromen staat onder druk. De gemeente Zaanstad ziet zich geconfronteerd met steeds strengere acceptatiecriteria voor met name gft en etensresten, papier, de fractie plastic, blik en drinkpakken en textiel. Gelet op de huidige mate van vervuiling van deze afvalstromen is het noodzakelijk om niet alleen meer in te zetten op communicatie, maar ook op controle en handhaving.

Contact

Ton Daamen

Advies & Projectleiding

085 773 19 95

ton@deafvalspiegel.nl

De AfvalSpiegel

Kraaivenstraat 21-15

5048 AB Tilburg

www.deafvalspiegel.nl

